

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

o znaczeniu pracy w życiu człowieka, społeczeństw i całych narodów napisano już tysiące książek, nakręcono setki filmów, zorganizowano wiele seminariów i konferencji. Od zawsze praca była przedmiotem refleksji naukowej. Wyniki badań poszerzały naszą wiedzę na temat wpływu pracy na życie człowieka i wpływu człowieka na rodzaj, charakter i cel wykonywanej pracy.

W Zabrzu – będącym niegdyś ośrodkiem przemysłu ciężkiego, w którym większość mieszkańców zatrudniona była w kopalniach, hutach i w związanych z nimi zakładach przemysłowych – boleśnie odczuliśmy przemiany gospodarcze. Restrukturyzacja kopalń, w której efekcie były one zamykane jedna po drugiej, spowodowała gigantyczne koszty społeczne: wysokie bezrobocie, osobiste dramaty dotkniętych nim ludzi, trudną sytuację budżetu miasta. Trzeba było nie tylko przeznaczać olbrzymie środki na pomoc społeczną, ale przede wszystkim stymulować powstawanie nowych miejsc pracy i uruchomienie nowych form zatrudnienia. Udało się spowodować, że dziesiątki tysięcy miejsc pracy zlikwidowanych w kopalniach czy kombinatach okołogórnictwa powstało w innych gałęziach gospodarki, związanych z usługami, produkcją opartą na nowoczesnych technologiach, medycynie, nauce czy turystyce. Dzisiaj, gdy brakuje rąk do pracy, już mało kto przypomina sobie Zabrze sprzed ponad dekady, naznaczone wysokim bezrobociem. Osobiście wciąż jednak pamiętam przygnębiający obraz pozostawionych obiektów poprzemysłowych. Pamiętam, jak musiałam przekonywać do zajęcia się tym, co pozostało, do zrewitalizowania tego dorobku – to wcale nie było ani proste, ani powszechnie akceptowalne. Obecnie Zabrze jest liderem turystyki dziedzictwa postindustrialnego.

Na postrzeganie roli pracy wpływają jednak nie tylko zmiany strukturalne, ale także zmiany technologiczne i związane z tym zmiany mentalnościowe. Robotyzacja i komputeryzacja dokonały prawdziwej rewolucji w naszym życiu i pracy. Dalekosiężne, przewidywane skutki tych zmian są przedmiotem zainteresowania futurologów. Dlatego tak ważne jest spojrzenie wstecz. Ważne są prace badawcze naukowców, interdyscyplinarne spotkania, dyskusje wymiany poglądów i wniosków, a także publikacje takie jak ta, która właśnie trafia do rąk Czytelnika.

Książka „Praca, jej rola i funkcje społeczne na przestrzeni wieków w kontekście Europy Środkowej” zawiera artykuły, w których badacze patrzą na zagadnienie pracy nie tak, jak to czyni się zazwyczaj – w perspektywie socjologicz-

nej i ekonomicznej, ale przez pryzmat historii, ponieważ pojęcie i pojmowanie pracy zmieniało się w ciągu wieków. „Ora et labora” – to zasadnicza doktryna czasów tworzenia i korzeni współczesnej Europy. Od początków ludzkości ceniło się pracę na roli, bo w ten sposób oddawano hołd ziemi („terram collere”). Z czasem pojawiły się jednak pewne znamiona ewolucji, pracy zaczęto nadawać wymiar uniwersalny, wręcz globalny. Oto w aktywności człowieka, gdzie praca posiada fundamentalne znaczenie, obok aspektu fizycznego nie mniej istotne znaczenie przypisuje się jej wymiarowi umysłowemu. Jestem przekonana, że zawarte w tej książce rezultaty naukowych dociekań nie tylko wzbogacą naszą wiedzę na temat przeszłości, ale pomogą również w spojrzeniu na pracę w kontekście przyszłości.

*Małgorzata Mańka-Szulik
Prezydent miasta Zabrze*